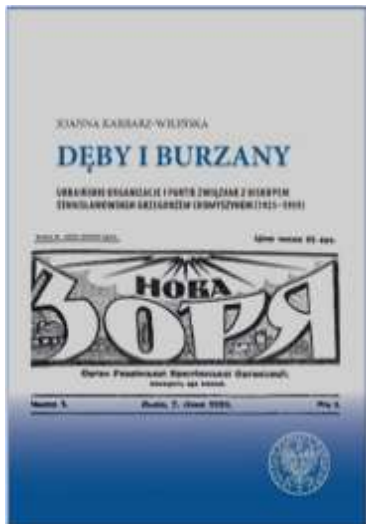

PUBLIKACJE

2020

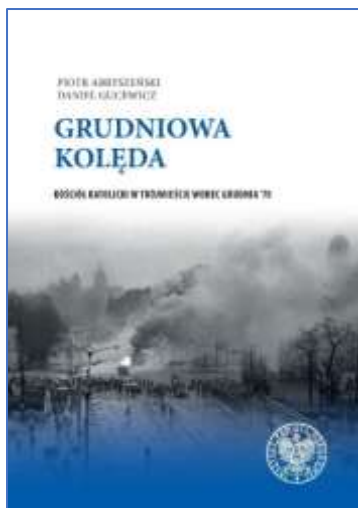
Joanna Karbarz-Wilińska, *Dęby i burzany. Ukraińskie organizacje i partie związane z biskupem stanisławowskim Grzegorzem Chomyszynem (1925–1939)*, Gdańsk–Warszawa 2020, 308 s.

Książka uzupełnia obecną w nauce polskiej lukę w zakresie opracowań dotyczących ukraińskiego nurtu chrześcijańskiego związanego z biskupem stanisławowskim Grzegorzem Chomyszynem. Ukazuje jego funkcjonowanie oraz zasięg oddziaływania w życiu politycznym Ukraińców. Prezentuje rolę, jaką w nim odegrał duchowny, a także działalność organizacji i partii chrześcijańskich, które wspierał. W książce przedstawiono m.in. proces powstawania tych ugrupowań oraz przybliżono ich oblicze ideowe.

Michał Sywula, *Milicja Obywatelska w województwie gdańskim w latach 1945–1949*, Gdańsk–Warszawa 2020, 368 s. + 16 s. wkł. zdj.

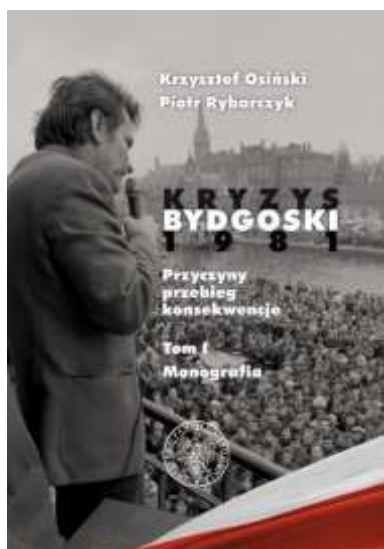
Publikacja opisuje proces tworzenia Milicji Obywatelskiej i jej działalność w województwie gdańskim w latach 1945–1949. W pierwszych latach po wojnie MO była postrzegana jako jeden z filarów umacniających władzę komunistów w Polsce. Milicjanci, wspólnie z innymi formacjami aparatu bezpieczeństwa, aktywnie zwalczali wszelkie przejawy buntu wobec komunistycznej władzy. Autor stara się odpowiedzieć na pytanie, czy gdańska milicja służyła przede wszystkim utrzymaniu władzy przez partię komunistyczną, czy też zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego miejscowemu społeczeństwu. Uzupełnienie książki stanowi aneks zawierający niepublikowany dotąd wykaz kadry kierowniczej MO województwa gdańskiego.

Piotr Abryszeński, Daniel Gucewicz, *Grudniowa kołęda. Kościół katolicki w Trójmieście wobec Grudnia '70, Gdańsk–Warszawa 2020, 360 s.*

Książka stanowi pierwszą próbę kompleksowego przedstawienia reakcji Kościoła katolickiego na rewoltę grudniową 1970 r. w Trójmieście. Opisano w niej również działania władz komunistycznych, które w obliczu kryzysu starały się wykorzystać autorytet duchowieństwa do własnych celów.

Piotr Abryszeński i Daniel Gucewicz, bazując na szeroko zakrojonej kwerendzie źródłowej, prezentują rewoltę grudniową z perspektywy Kościoła katolickiego w Trójmieście. Ukazują postawę biskupów i zwykłych księży, ich działania i wypowiedzi. Omawiają także posunięcia władz komunistycznych wobec duchowieństwa oraz inne wątki z zakresu polityki wyznaniowej na początku lat siedemdziesiątych XX w. Książka stanowi pierwszą próbę kompleksowego zmiernia się z tą problematyką.

Krzysztof Osiński, Piotr Rybarczyk, *Kryzys bydgoski 1981. Przyczyny, przebieg, konsekwencje. Tom I. Monografia, Wydanie II, Bydgoszcz–Gdańsk–Warszawa 2020, 392 s. + 32 s. wkł. zdj.*

Niniejsza monografia ukazuje kryzys bydgoski w szerokim kontekście historycznym – jego genezę, przebieg, a także dalekosiężne reperkusje, zarówno na płaszczyźnie politycznej, jak i społecznej. Uzupełnieniem monografii jest wybór źródeł, stanowiący tom drugi publikacji. Do monografii dołączono płytę DVD z filmem dokumentalnym „Czternaście dni. Prowokacja bydgoska”.

2021

Sylwia Galij-Skarbińska, Wojciech Polak, „Nigdy przed mocą nie ugniemy szyi”. Obóz internowania w Potulicach 1981–1982, Gdańsk–Warszawa 2021, Wydanie 2, 264 s. + 48 s. wkł. il.

W okresie stanu wojennego utworzono 52 obozy internowania, najczęściej wydzielając bloki więzienne, czasem budynki na terenach wojskowych. Panowały tam zazwyczaj spartańskie warunki. Jedzenie było marne, cele zimne i zapluskwione. Przez obozy przeszło ok. 10 tys. osób, głównie opozycjonistów związanych z „Solidarnością”. Dzięki swojej postawie internowani szybko wywalczyli polepszenie warunków bytowania, prawo do kontaktu z kapłanem, organizowania prelekcji i wykładów, widzeń z rodzinami i prowadzenia z bliskimi korespondencji. Aby to osiągnąć, w niektórych obozach internowani musieli jednak uciekać się do głódówek i

innych akcji protestacyjnych. Pomocy internowanym i ich rodzinom udzielały podziemne struktury „Solidarności” i Kościół katolicki.

Sylwia Galij-Skarbińska i Wojciech Polak, w oparciu o szeroką bazę źródłową, opisują dzieje obozu internowania utworzonego w więzieniu w Potulicach niedaleko Nakła (w dawnym obozie przesiedleńczym, w którym Niemcy zamordowali lub zagłodzili 1297 osób, w tym 797 dzieci). Autorzy omawiają okoliczności internowania działaczy „Solidarności”, warunki panujące w obozie, życie codzienne internowanych i organizowane przez nich akcje protestacyjne, życie religijne i działalność edukacyjną. Osobny rozdział dotyczy działań wobec internowanych prowadzonych przez Służbę Bezpieczeństwa. Książkę uzupełniają wykazy osób internowanych i obsady cel w obozie, a także fotografie i fotokopie dokumentów.

Bartosz Januszewski, *Kino pod okupacją. Wojenne losy i postawy polskich filmowców (1939–1945)*, Gdańsk–Warszawa 2021, 272 s.

Książka próbuje odpowiedzieć na pytanie, w jakiej sytuacji znaleźli się polscy filmowcy w czasie II wojny światowej. Dramatyczne wybory, przed którymi wówczas stanęli i ich nie mniej tragiczne losy uświadamiają, że dla rodzimej kinematografii lata 1939–1945 były cezurą niemal apokaliptyczną. Potwierdzeniem tego jest m.in. zaprezentowana lista strat osobowych, jakie poniósł świat srebrnego ekranu.

Sławomir Cenckiewicz, *Gdański Grudzień '70. Rekonstrukcja – dokumentacja – walka z pamięcią*, Warszawa 2021, 328 s.

Nowe wydanie – rozszerzone o przedmowę Sławomira Cenckiewicza, który tym razem szczególnie podkreśla rolę Ludowego Wojska Polskiego w masakrze Grudnia '70. Grudzień '70 – poza buntem robotniczym oraz akcją porządkową milicji i działaniami operacyjnymi bezpieki – był również typową operacją wojskową, kierowaną z pozycji Ministerstwa Obrony Narodowej i dowodzoną przez Sztab Generalny, której nadano kryptonim „Wybrzeże”.

***W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. Izabela Mazanowska, Tomasz Ceran, Marcin Przegiętka, Warszawa 2021, 448 s. + 24 s. wkł. zdj.**

Do tej pory ani polska, ani niemiecka historiografia nie wyeksponowały i nie przeanalizowały w pełni znaczenia Selbstschutzu w pierwszych miesiącach okupacji w Polsce. Dominuje refleksja nad aspektami militarnymi polskiej wojny obronnej oraz zbrodniami armii niemieckiej i funkcjonujących przy niej grup operacyjnych Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa. Niniejszy tom jest pierwszą polską monografią Selbstschutzu (1939–1940), a także pierwszym opracowaniem tego tematu w ujęciu komparatystycznym, pokazującym odmienności i podobieństwa w działaniu oraz rolę tej organizacji w różnych regionach Polski.

Publikacja w ramach centralnego projektu badawczego IPN „II wojna światowa i okupacja ziem polskich 1939–1944/45.

Seria wydawnicza: „Monografie”, t. 163 (publikacja przygotowana przy udziale pracowników naukowych Delegatury IPN w Bydgoszczy).

MATERIAŁY POPULARYZATORSKIE I EDUKACYJNE

O wieś polską wolną, niezależną, samorządną. Od PSL do NSZZ RI „Solidarność” (1944–1989), red. Katarzyna Maniewska, Kamila Churska-Wołoszczak, Przemysław Wójtowicz, Bydgoszcz–Gdańsk–Warszawa 2020, 328 s.

Dzieje rolniczej „Solidarności” to historia nie tylko walki i oporu, lecz także dyskryminowania, represjonowania i prześladowania jej członków oraz ich rodzin przez aparat państwowy – organy władzy partyjnej i terenowej oraz aparat bezpieczeństwa PRL. Służba Bezpieczeństwa inwigilowała środowisko działaczy ruchu chłopskiego w całym kraju w ramach spraw operacyjnych i obiektowych.

Materiały edukacyjne dla nauczyciela oraz ćwiczenia dla ucznia O wieś polską wolną, niezależną, samorządną. Od

PSL do NSZZ RI „Solidarność” (1944–1989) mają wspierać nauczycieli szkół ponadpodstawowych w procesie kształcenia historycznego, uzupełniać narrację i treści nieobecne w podręcznikach szkolnych odnoszące się do antykomunistycznego oporu społecznego mieszkańców polskiej wsi w okresie komunistycznej dyktatury. Dotyczy to szczególnie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w., kiedy to ukształtowały się niezależne związki chłopskie, na bazie których powstały różne nurty „Solidarności” rolniczej.

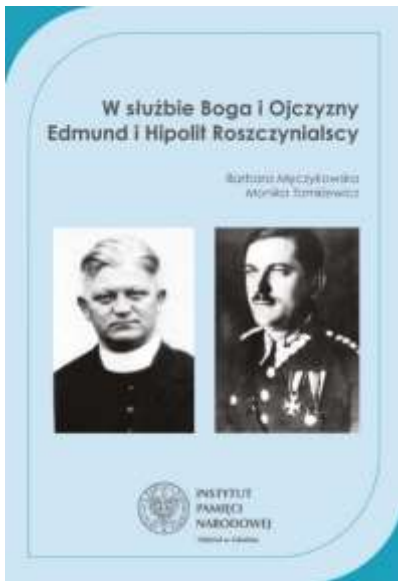
Publikacja, obejmująca okres 1944–1989, została podzielona według układu chronologicznego na trzy części. W skład każdej z nich wchodzi dwa oddzielne zeszyty.

Część 1: Komuniści wobec polskiej wsi, wieś wobec komunizmu 1944–1956 – esej dla nauczyciela plus 35 tekstów źródłowych oraz zeszyt ćwiczeń dla ucznia.

Część 2: Sytuacja wsi polskiej i niezależne organizacje chłopskie w latach 1956–1981 – esej dla nauczyciela plus 12 tekstów źródłowych oraz zeszyt ćwiczeń dla ucznia.

Część 3: Narodziny i działalność rolniczej „Solidarności” 1981–1989 – esej dla nauczyciela plus 24 teksty źródłowe oraz zeszyt ćwiczeń dla ucznia.

Autorami teki są pracownicy i edukatorzy z wieloletnim doświadczeniem zawodowym, zatrudnieni w Delegaturze IPN w Bydgoszczy.

Barbara Męczykowska, Monika Tomkiewicz, *W służbie Boga i Ojczyzny. Edmund i Hipolit Roszczynialscy*, Gdańsk 2020, 36 s. Broszura wydana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Gdańsku.

Generał Józef Haller w 1920 roku w jednej z broszur skierowanych do Kaszubów napisał: „Najlepiej Ojczyźnie służy ten, który jako młody staje pod broń – starszy, gdy pracuje usilnie w domu, gospodarzy i dostarcza żywność dla kraju [...]”. W słowa te wpisują się losy dwóch braci z ziemi kaszubskiej: ks. prałata Edmunda Roszczynialskiego, Sługi Bożego, i Hipolita Roszczynialskiego, rotmistrza (cyt.: fragment wstępu).

Tomasz Słomczyński, *Słowem i pieśnią. I Przegląd Piosenki Prawdziwej „Zakazane Piosenki”*. Hala Olivia, 20–22 sierpnia 1981 roku, Gdańsk 2021, 92 s. Publikacja wydana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Gdańsku.

I Przegląd Piosenki Prawdziwej „Zakazane Piosenki” był sporym zaskoczeniem – zarówno dla samych organizatorów, jak i dla socjalistycznej władzy. Zaskakujący był już sam przebieg tego wydarzenia, czyli wypełniona po brzegi hala Olivia, udział wielu popularnych ówczesnie polskich artystów, a także rozgłos, jaki zyskało ono w Polsce i za granicą.

Kto wymyślił trzydniowy festiwal, na którym będą śpiewane piosenki i wygłaszane teksty antyreżimowe?

Na to pytanie odpowiada publikacja popularnonaukowa Tomasza Słomczyńskiego, wydana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Gdańsku (cyt.: fragment wstępu)

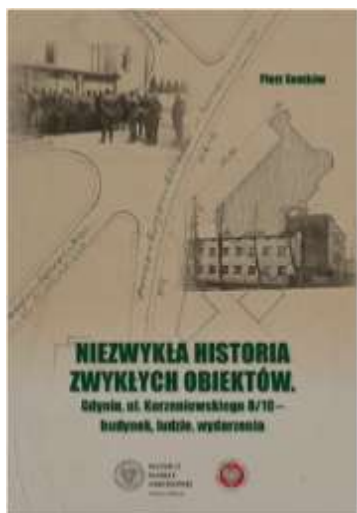
Strajk dokerów '46. Tło wydarzeń i miejskie legendy

Publikacja pracowników Oddziału IPN w Gdańsku dr. Daniela Czerwińskiego i Marcina Węglińskiego opublikowana w 75. rocznicę wydarzenia.

Co wydarzyło się 10 sierpnia 1946 r. w gdańskim Nowym Porcie? Dlaczego komunistyczna władza zdecydowała się użyć siły? Jak doszło do śmierci funkcjonariusza aparatu bezpieczeństwa, który w komunistycznej propagandzie stał się męczennikiem? Jakie represje spadły na strajkujących?

Na te i wiele innych pytań odpowiada publikacja IPN Gdańsk pt. „Strajk dokerów '46. Tło wydarzeń i miejskie legendy” autorstwa dr. Daniela Czerwińskiego

i Marcina Węglińskiego. Broszura była dostępna jako bezpłatny dodatek do „Dziennika Bałtyckiego” (6 sierpnia 2021). Dostępna jest również w postaci cyfrowej.

Niezwyczajna historia zwykłych obiektów. Gdynia, ul. Korzeniowskiego 8/10 – budynek, ludzie, wydarzenia

Publikacja dr. hab. prof. Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni prof. Piotra Semkowa.

Historia budynku położonego na Kamiennej Górze przy ul. Korzeniowskiego 8/10 związana jest nie tylko z jego nowoczesną jak na dwudziestolecie międzywojenne architekturą, lecz także z tym, kto w tym miejscu pracował i służył w czasie od powstania gmachu aż do lat współczesnych. Należy przy tym pamiętać, że z obiektem związane są też osoby przebywające w nim nie z własnej woli, ale na skutek decyzji podjętych w systemach prawnych państw totalitarnych. A zatem historia tego miejsca przypomina o złożonej sytuacji

prawno-politycznej i militarnej Polskie w XX wieku.

Z badań nad dziejami omawianego budynku wynika, że niemal od samego początku swego istnienia, czyli od chwili zasiedlenia przez przedsiębiorstwo armatorskie w 1935 r., obiekt ten związany jest ze służbami.

Publikacja jest dostępna w postaci cyfrowej.

O wolne wybory, o niepodległą Polskę. Młodzi gdańszczanie przeciwko komunie

Publikacja autorstwa ks. dr. Jarosława Wąsowicza pt. „O wolne wybory, o niepodległą Polskę. Młodzi gdańszczanie przeciwko komunie. Wokół protestu na meczu Lechii Gdańsk z Ruchem Chorzów 6 października 1985 r.” została przygotowana w rocznicę protestu na meczu Lechii Gdańsk z Ruchem Chorzów 6 października 1985 r.

W związku z zaplanowanymi na 13 października 1985 roku wyborami do Sejmu PRL, środowiska opozycyjne w Gdańsku przeprowadziły szeroko zakrojoną akcję bojkotującą to wydarzenie. Jednak największy rozgłos przyniosła antywyborcza akcja przeprowadzona w dniu 6 października

1985 roku przez Grupy Wykonawcze FMW oraz kilkoro innych młodych ludzi związanych ze środowiskiem opozycyjnym. Do wydarzenia doszło na stadionie gdańskiej Lechii, podczas meczu tej drużyny z Ruchem Chorzów. W pięćdziesiątej piątej minucie meczu Lechia – Ruch, po strzeleniu bramki przez piłkarzy z Gdańska, na płocie odgradzającym trybuny od boiska zawisł dziesięciometrowy transparent z napisem: „13 X bojkot! Solidarność”.

SUPLEMENT (2020–2021)

Akcja, której pomysłodawcą był absolwent III LO Jacek Kurski, stała się pretekstem do ponad dziesięciominutowego skandowania przez kibiców hasła solidarnościowych i okrzyków: „Na wybory nie pójdziemy!”, „Solidarność!”. Gdy zomowcy likwidowali transparent, publiczność przywitała ich głośnymi okrzykami: „Gestapo!”, „Złodzieje!”, a organizatorzy przedsięwzięcia oddalili się od stadionu dzięki wykorzystaniu świecy dymnej.

Pomysłodawcą powstania publikacji był prof. Mirosław Golon, dyrektor Oddziału IPN w Gdańsku.

Różne oblicza stanu wojennego

Popularnonaukowe wydawnictwo zaprezentowane w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego.

Premiera wydawnictwa „Różne oblicza stanu wojennego” odbyła się w Sali BHP w Gdańsku 13 grudnia 2021 roku podczas wydarzenia organizowanego wspólnie przez IPN Gdańsk i NBP.

Publikacja pod redakcją dr. Daniela Czerwińskiego została opracowana przez zespół: dr Piotr Brzeziński, Robert Chrzanowski, dr Grzegorz Majchrzak i Wojciech Wabik.

Gdańsk w stanie wojennym

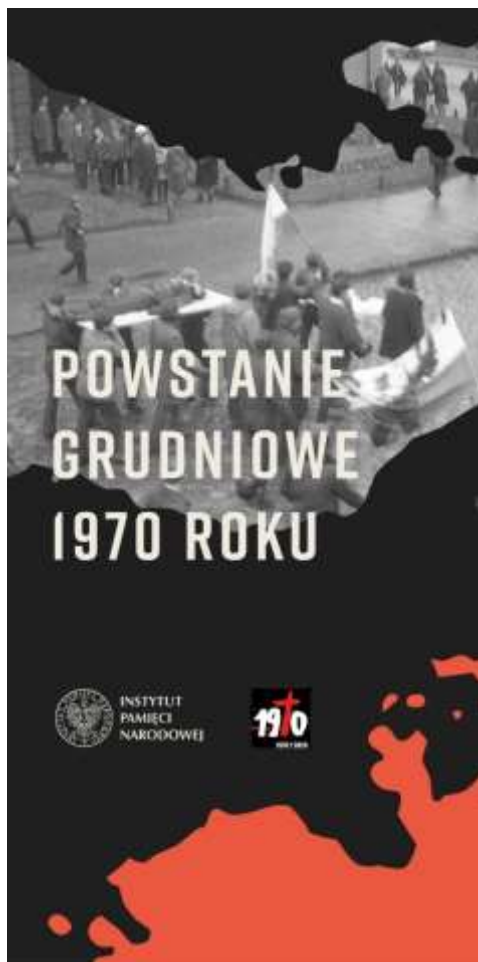
Okolicznościowa broszura o historii stanu wojennego w Gdańsku przygotowana przez Oddziałowe Archiwum oraz Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa Instytutu Pamięi Narodowej w Gdańsku.

Publikacja jest skrótowym wydaniem albumu: Gdańsk w stanie wojennym 1981–1983, autorstwa pracowników Archiwum IPN w Gdańsku: Karola Lisieckiego, Tomasza Panka i Wojciecha Wabika. Materiał zawiera bogatą kolekcję zdjęć archiwalnych z zasobu Instytutu Pamięi Narodowej.

Broszura jest dostępna on-line.

WYSTAWY

2020

Powstanie Grudniowe 1970 roku

Wystawa została przygotowana w związku z 50. rocznicą Grudnia '70 przez Oddziały IPN w Gdańsku i Szczecinie.

Wystawa prezentuje historię robotniczego protestu w grudniu 1970 roku. Według oficjalnych danych zginęło wówczas 45 osób, a setki zostało rannych. Wydarzenie, które w istotny sposób wpłynęło na historię PRL, przedstawione zostało w ujęciu ogólnokrajowym; ukazuje strajki w Gdańsku, Szczecinie i pozostałych miejscach. Jedną z plasz poświęconą została na reakcje świata wobec protestu, w tym przez pryzmat nie publikowanych dotąd w Polsce artykułów.

Prezentacja składa się z 32 plasz (zgrupowanych w 11 ekspozytorach) i przeznaczona jest do prezentacji w plenerze.

Wystawę przygotował zespół historyków i edukatorów z Oddziału IPN w Gdańsku i Szczecinie w składzie:

Idea wystawy: prof. dr hab. Mirosław Golon, dr Paweł Skubisz

Kurator wystawy: dr hab. Sebastian Ligarski

Projekt graficzny: Maciej Frycz

Autorzy tekstów: dr Piotr Brzeziński, Robert Chrzanowski, Bartosz Januszewski, dr Sebastian Kaniewski, dr hab. Sebastian Ligarski, dr Paweł Miedziński

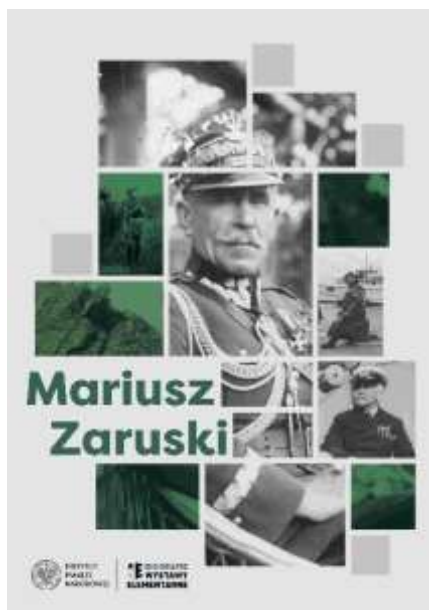
Współpraca: dr Filip Gańczak, dr hab. prof. UZ Tytus Jaskułowski, dr Paweł Piotrowski, Magdalena Ruczyńska, Michał Ruczyński

Recenzenci: dr Konrad Knoch, Karol Czechowicz

Redakcja: Ewa Pankanin

Korekta: Dorota Białas-Kosińska

2021

Mariusz Zaruski

Biograficzna wystawa elementarna „Mariusz Zaruski” została przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku.

W wystawie wykorzystano zdjęcia: Biblioteki Narodowej, Konsulatu Generalnego RP w Odessie, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem, Narodowego Archiwum Cyfrowego, Związku Harcerstwa Polskiego, książki Henryki Stępień Mariusz Zaruski. Opowieść biograficzna, domeny publicznej oraz zbiorów prywatnych Krzysztofa Dębskiego i Bartosza Januszewskiego. Partnerem wystawy jest Konsulat Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Odessie.

Autor: Bartosz Januszewski

Recenzja: dr Marcin Kłodziński

Korekta: Anna Świtalska-Jopek

Koncepcja graficzna serii: Paulina Żak

Skład: Piotr Wiejak

Wystawa jest dostępna w języku polskim, angielskim oraz ukraińskim.

Danuta Siedzikówna „Inka”

Biograficzna wystawa elementarna przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Gdańsku. Powstała w związku z 75. rocznicą śmierci Danuty Siedzikówny „Inki”.

Danuta Siedzikówna ps. „Inka” urodziła się 3 września 1928 r. W 1943 r., jako piętnastolatka, złożyła przysięgę AK i odbyła szkolenie sanitarne. Przeszła szlak bojowy w 5. Wileńskiej Brygadzie AK mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”. W dniu 20 lipca 1946 r. została aresztowana przez Urząd Bezpieczeństwa i osadzona w więzieniu w Gdańsku. Po ciężkim śledztwie 3 sierpnia 1946 r. skazano ją na karę śmierci. Wyrok wykonano 28 sierpnia 1946 r.

SUPLEMENT (2020–2021)

Jej nazwisko stało się symbolem wierności ideałom, a także niezłomnej postawy do samego końca, gdy potrafiła zachować się „jak trzeba” poświęcając swoje młode życie w walce o niepodległą Polskę (w momencie śmierci nie miała ukończonych 18 lat). Jest dziś jednym z najbardziej znanych i rozpoznawalnych Żołnierzy Wyklętych.

Autor: Artur Chomicz

Recenzja: dr hab. Marek Gałęzowski, dr hab. Piotr Niwiński

Korekta: dr Roksana Blech

Koncepcja graficzna serii: Paulina Żak

Skład: Piotr Wiejak

W wystawie wykorzystano zdjęcia: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, domeny publicznych, a także ze zbiorów prywatnych Wiesławy Korzeniowej oraz rodzin Pawełek i Tymińskich.

Ks. Józef Waląg

Biograficzna wystawa elementarna przygotowywana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Gdańsku.

Autor wystawy: dr Jan Hlebowicz

Recenzja: dr hab. Marek Gałęzowski, dr Wojciech Hanus

Korekta: dr Hanna Trubicka

Koncepcja graficzna serii: Paulina Żak

Skład: Piotr Wiejak

Fotografie ze zbiorów: Archiwum Akt Nowych, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Archiwum parafii MB Nieustającej Pomocy w Pruszczu Gdańskim, Muzeum Kresów w Lubaczowie, domeny publicznej i zbiorów prywatnych: Haliny Waląg-Galiszewskiej, Józefy Kraśnickiej oraz Jana Hlebowicza.

Koniec PRL – rok 1989

Wystawa „Koniec PRL – rok 1989” została przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Gdańsku.

Wystawa elementarna „Koniec PRL – rok 1989” prezentuje historię ostatnich lat PRL, począwszy od wybuchu społecznego niezadowolenia w 1988 roku, po przebieg i rezultaty wyborów przeprowadzonych w 1989 roku.

Autor: Izabela Brzezińska

Koncepcja graficzna serii: Aleksandra Kaiper-Miszułowicz

Opracowanie graficzne: Barnin Rej

Konsultacja: dr hab. Daniel Wicenty, Krzysztof Drażba

Recenzja: dr hab. Filip Musiał, dr Paweł Skubisz

Recenzja projektu graficznego: Łukasz Pogoda

Korekta: Anna Świtalska Jopek

Na wystawie zaprezentowano materiały pochodzące ze zbiorów: Archiwum Historycznego Komisji Krajowej „Solidarności”, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Europejskiego Centrum Solidarności, Forum Polskiej Agencji Fotografów, Mirosława Gębskiego, Joanny i Andrzeja Gwiazdów oraz Wojciecha Milewskiego.

Zasłużyć na krzyż: albo Virtuti, albo drewniany. Obrona Wybrzeża 1939

Obrona Wybrzeża trwała do 2 października 1939 r. Tego dnia poddali się obrońcy Helu, ostatniego skrawka wolnej Polski. Nieco wcześniej, bo 19 września skapitulowali żołnierze broniący Kępy Oksywskiej. Ich dowódca, płk Stanisław Dąbek, nie poddał się, wybierając samobójstwo zamiast niemieckiej niewoli.

Obronie Wybrzeża poświęciliśmy naszą wystawę przygotowaną przez trzech pracowników Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Gdańsku: dr Barbarę Męczykowską, Artura Chomicza i Daniela Sieczkowskiego. Wernisaż wystawy odbył się w Gdyni 28 września 2021 r., w mieście będącym bazą Marynarki Wojennej II Rzeczypospolitej.

Wystawa składa się z 21 paneli.

Solidarni z Węgrami. Pomoc gdańszczan dla powstańców węgierskich w 1956 r.

Wystawa „Solidarni z Węgrami. Pomoc gdańszczan dla powstańców węgierskich w 1956 r.” została przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Gdańsku.

W społeczeństwach polskim i węgierskim od pokoleń obecne jest przekonanie o łączącej nasze narody więzi, która sprawia, że określamy siebie nawzajem mianem braci. Sprawdzian tej przyjaźni nastąpił m.in. w październiku i listopadzie 1956 r. Oba narody zdały go pozytywnie. Kiedy w Polsce trwały demonstracje służące demokratyzacji kraju rządzonego przez komunistów, naród węgierski poparł dążenia Polaków. W czasie dramatycznej sytuacji na Węgrzech Polacy pospieszyli z pomocą, dostarczając krew, leki i produkty pierwszej potrzeby, o czym mówi przygotowana przez Oddział IPN w Gdańsku wystawa.

Autorka wystawy: Izabela Brzezińska

Opracowanie graficzne: Piotr Wiejak

Recenzja: Krzysztof Filip

Recenzja projektu graficznego: Łukasz Pogoda

Tłumaczenie: Katarzyna Jopek

Fotografie i dokumenty ze zbiorów: Forum Polskiej Agencji Fotografów (Forum), „Kuriera Lubelskiego”, Polskiej Agencji Prasowej (PAP), Sekcji Historycznej Biblioteki Politechniki Gdańskiej (SHBPG), zbiorów prywatnych Czesława Skonki.

ODZIAŁOWE BIURO UPAMIĘTNIANIA WALK I MĘCZEŃSTWA

Tablica pamiątkowa poświęcona młodzieżowej antykomunistycznej organizacji Krajowy Ośrodek „Kraj”
Miejsce: Gdynia, ul. Morska 81/87

Tablica została odsłonięta na Uniwersytecie Morskim w Gdyni 1 marca 2021 r.

Została poświęcona działaczom młodzieżowej, antykomunistycznej organizacji niepodległościowej Krajowy Ośrodek „Kraj”, skazanym przez

Wojskowy Sąd Rejonowy w Gdańsku na kary pozbawienia wolności.

Tablica pamiątkowa dedykowana Antoniemu Puskiewiczowi
Miejsce: al. 1 Maja, Skępe

24 marca 2021 r. w Szkole Podstawowej im. Gustawa Zielińskiego w Skępem została zaprezentowana tablica pamiątkowa dedykowana Antoniemu Puskiewiczowi, Sprawiedliwemu wśród Narodów Świata, Polakowi, który w czasie II wojny światowej niósł pomoc żydowskim bliźnim.

Tablica pamiątkowa Władysława Buszkiewicza
Miejsce: ul. Obrońców Wybrzeża 13, Gdynia

29 kwietnia 2021 r. w Gdyni z okazji 43. rocznicy powstania WZZ Wybrzeża miało miejsce uroczyste odsłonięcie tablicy pamięci Władysława Buszkiewicza ps. „Głóg”, obrońcy Ojczyzny w 1939 r., żołnierza Związku Walki Zbrojnej i Armii

Krajowej, współpracownika Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR” i Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża na ul. Obrońców Wybrzeża 13, miejscu zamieszkania bohatera.

Tablica pamiątkowa poświęcona młodym ofiarom Grudnia '70
Miejsce: Gdynia, dworzec SKM Wzgórze św. Maksymiliana

Tablica odsłonięta 17 grudnia 2020 r. na budynku SKM w Gdyni Wzgórze Św. Maksymiliana, poświęcona młodym ofiarom Grudnia '70, zastrzelonym przez milicję i wojsko w okolicach przystanku SKM (pamięci: Apolinarego Formeli l. 20, Stanisława Lewandowskiego l. 26, Jerzego Skonieczki l. 15, Zbigniewa Wycichowskiego l. 20, Waldemara Zajczonki l. 20, Janusza Żebrowskiego l.

17).

Tablica informacyjna o plebiscycie na Warmii, Mazurach i Powiślu w 1920 r.
Miejsce: Lubstynek

Tablica pamiątkowa Danuty Siedzikówny „Inki”
Miejsce: Lipowa Tucholska (budynek dworca PKP)

Tablica odsłonięta 5 lipca na budynku dworca Lipowa Tucholska, poświęcona sanitariuszce 5. Brygady Wileńskiej AK „Ince”. Z tej stacji Danuta Siedzikówna wyruszyła w swoją ostatnią misję do Gdańska, która zakończyła się aresztowaniem i śmiercią 28 sierpnia 1946 r.

Odnowa nagrobka Władysława Buszkiewicza

Miejsce: Cmentarz Katolicki w Sopocie

Władysława Buszkiewicz ps. „Głóg”, obrońca Ojczyzny w 1939 r., w czasie II wojny światowej żołnierz Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej, działacz antykomunistyczny, współpracownik Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR” i WZZ.

Odnowa nagrobka Eugenii Mireckiej

Miejsce: Cmentarz Farny w Grudziądzu

Odsłonięcie wykonanego przez OBUWiM w Gdańsku nagrobka weterana powstania warszawskiego, żołnierza AK Eugenii Mireckiej na Cmentarzu Farnym odbyło się 1 sierpnia.

Odnowa nagrobka Teofila Banieckiego

Miejsce: Puck

Odnowa nagrobka płk. Augusta Brochwicz-Donimirskiego

Miejsce: Cmentarz przy Kościele św. Anny w Sztumie (ul. Związku Jaszczurczego 5)

Płk August Brochwicz-Donimirski – powstaniec wielkopolski, działacz plebiscytowy na Powiślu, współtwórca Armii Ochotniczej na Pomorzu.

Odnowa nagrobka Ignacego Kuchty

Miejsce: cmentarz parafialny w Dąbrówce

Ignacy Kuchta – powstaniec styczniowy. Pomnik został odsłonięty 16 grudnia.

Współfinansowanie odnowy nagrobka mogiły powstańców wielkopolskich

Miejsce: cmentarz parafialny w Lisewie Kościelnym

Odnowa nagrobka Władysława Wolniewicza

Miejsce: cmentarz komunalny w Kwidzynie

SUPLEMENT (2020–2021)

Odnowa nagrobka Tadeusz Jakubiaka
Miejsce: Brudnia

Odnowa nagrobka Stefana Mosiewicza
Miejsce: Krasna Łąka

Stefan Mosiewicz był ofiarą Grudnia '70 w Gdańsku.

Okolicznościowe druki ulotne przygotowane przez OBUWiM:

- *Antoni Puszkiewicz. Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata*
- *Antykomunistyczna Organizacja Młodzieżowa „Kraj”*
- *Henryk Baran. Żołnierz Armii Krajowej. Powstaniec Warszawski*
- *Płk August Brochwicz-Donimirski. Powstaniec Wielkopolski. Działacz plebiscytowy na Powiślu. Współtwórca Armii Ochotniczej na Pomorzu*
- *Stanisław Knopkiewicz. Powstaniec Wielkopolski*
- *Tadeusz Jakubiak. Weteran wojny obronnej 1939 roku*
- *W hołdzie gdańskim orłom (o Kazimierzu Sołtysiku)*
- *Wincenty Kleist. Powstaniec Wielkopolski*

Publikacje:

- *Dąbrowszczacy i wojna domowa w Hiszpanii. Kontekst międzynarodowy – późniejsze losy – spory o pamięć*, red. Daniel Czerwiński
- *Zmiana nazw miejscowości w okręgu Rzeszy Gdańsk-Prusy Zachodnie Pomorza Gdańskiego 1939–1945*, wybór źródeł, wstęp i oprac. Mateusz Kubicki
- Daniel Sieczkowski, *Komuniści a „ludowe” Wojsko Polskie. Polityka i terror w latach 1945–1955 ze szczególnym uwzględnieniem represji wobec Marynarki Wojennej*
- Dariusz Burczyk, *„Renegaci przed sądem”. Organizacja, działalność oraz obsada personalna Specjalnego Sądu Karnego i Prokuratury Specjalnego Sądu Karnego w Gdańsku (1945–1946)*
- Izabela Mazanowska, *Zbrodnia pomorska 1939 – Radzim*
- Kamil Kaliszuk, *Komitet Wojewódzki PZPR w Gdańsku w latach 1956–1959*
- Kinga Czechowska, *Działania polskiej dyplomacji wobec kwestii żydowskiej w latach 1932-1939*
- Piotr Abryszeński, *Postawy społeczno-polityczne środowiska akademickiego Politechniki Gdańskiej w latach 1968–1980 i ich uwarunkowania*
- *Transformacja ustrojowa w Polsce: nowe perspektywy*, red. Michał Przeperski, Daniel Wicenty

Wystawy:

- *Eugeniusz Kwiatkowski*
- *Ryszard Kukliński*
- *Polskie Państwo Podziemne na Pomorzu*
- *Polacy w Wolnym Mieście Gdańsku*